

لَقَدْ افترق له اساس نظم نبي و ائمه
وضمع با برجا ائمه زيارتين ولما خصما

نكبه بيه ادير ائمه صفه اشعار
ايلمه خواص الفاطمه

سخني اولدر كه معاني اوله سبارد كنيم
كوب با اصحاب فرد طالب اولونم كبر

ZÎVER VE DİVANI

Hazırlayan
Hasan Kaplan

ZÎVER VE DİVANI

Hazırlayan: Hasan Kaplan

ZÎVER VE DİVANI

Hazırlayan
Hasan Kaplan

© 2019, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 68
Edebiyat: 26

ISBN 978-605-4635-67-2
Sertifika No: 18188

Birinci Baskı:
İstanbul, 2019

Hazırlayan:
Hasan Kaplan

Editör:
Furkan Öztürk

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Sayfa Düzeni:
DBY Ajans

Kapak Uygulama:
Emre Güngör

Baskı/Cilt:
Birlik Ozalit
Nişpetiye Mah. Birlik Sok. No: 2 Zemin Kat
Nevin Arıcan Plaza - Levent Beşiktaş / İstanbul
Tel: +90 212 269 30 00 Sertifika No: 20179

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Ziver ve Divanı

Hazırlayan: Hasan Kaplan (Dr. Öğr. Üyesi) ___

İstanbul : DBY Yayınları, 2019.

600 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 68) ___ Dizin var

ISBN 978-605-4635-67-2

1- Edebiyat 2- Divan

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu - Fatih / İstanbul

Tel.: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Kısaltmalar	6
Ön Söz	11

I. BÖLÜM

ZİVER'İN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE DİLİ / 15

Hayatı	17
Edebî Kişiliği	32
Bir Sebki-Hindî Şairi Olarak Ziver	39
Genişletilmiş Tamlamalar	39
Farsça Birleşik İsim ve Sıfatlar	41
Yeni-Orjinal Yapı ve Terkipler	46
Çoklu Duyulama	52
Paradoksal İmaj	54
Alışılmamış Bağdaştırma ve Somutlaştırma	56
Üslub-ı Muadele ya da Sebki-Hindî'nin Beyit Yapısı	61
Günlük Tecrübeler, Tabiat ve Eşyanın Şiire Yansıması	64
Acı, İstirap ve Şikâyet	69
Hayalin Sınırlarını Zorlamak: Mübalağa	74
Övgüde Ben Dili	76

Sebk-i Hindî Şairlerinin Zîver'de Aksi	78
Sebk-i Hindî Şiirinin Zîver'de Aksi	80
Bir Mahallî Şair Olarak Zîver	83
Zîver'in Nazireleri	99
Zîver'e Nazireler	119
Dili	122
Atasözleri ve Deyimler	122
Konuşma Dili	137
Sebk-i Hindî'nin Aksi: Farsça Dil Unsurları	141
Türkçe Yerine Farsça Dil Unsurlarının Kullanımı	141
Türkçe Deyimlere Farsça İfade	151
Terkib-i Tekerrüri	153
İkileme	155
Farsça ve Arapça Ağırlıklı Bir Dil	157

II. BÖLÜM

ZÎVER DİVANI'NIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ / 161

Nazım Şekilleri	163
Gazel	163
Kaside	168
Arz-ı Hâl Yahut Hâmiden Beklentiler	180
Zîver'in Kasidelerinde Tekrara Dayalı Anlatım Biçimleri	190
Mesnevi	196
Muhammes	205
Tahmis	205
Terci-bent	206
Terkib-bent	208
Kıta	211
Tarih	213
Nazım	223
Matla	226

Aruz Vezni	229
İmale	233
Zihaf	235
Ulama (vasl)	238
Med	245
Teşdid	249
Tahfif	250
Tahrîk	251
Tenkis	256
İmlada Değişiklik	258
Kusursuz Beyitler	260
Hece Vezni	263
Kafiye	265
Kafiye Kusurları	269
Türkçe Kafiyeler	271
Kafiyenin Tekrarı, Kafiyenin Ahengi	275
Musammat Kafiyeler	278
Redif	280

III. BÖLÜM

METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YOLLAR / 285

Nüsha Tavsifi	287
Nüsha Şeceresi	293
Tenkitledi Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem	297

IV. BÖLÜM

ZÎVER DİVANI TENKİTLİ METİN / 305

[Kaşâ'id]	307
-----------------	-----

[Ġazeliyyât].....	413
Nazm	474
Muqatta'ât.....	478
Metâli'	481
Târîhât.....	483
Kaynakça	499
Dizin	513

Ön Söz

Her çalışmanın bir hikâyesi vardır. Bazı çalışmalar, bir konu hakkında inceleme yaparken karşınıza çıkar. Benim en azından birçok çalışmam bir konuda okuma yaparken dikkatimi çeken bazı başlıkları bir yere kaydetmemin ürünüdür. Zîver de biraz böyle bir sürecin sonucu ortaya çıktı. Divan edebiyatında intihal üzerine bir çalışma hazırlamaktaydım. Bu sebeple tezkireleri, edebiyat tarihlerini, belagate dair eserleri, divanları ve mukaddimelerini incelemekteydim. M. Kayahan Özgül'ün *Dîvan Yolu'ndan Pera'ya Selâmetle* adlı eserini de bu ön okuma sürecine dâhil etmişim. Bu eserde İbrahim Zîver adlı bir şairin “Eylemem hâyîde-elfâz-ı seflele iftihâr” şeklinde bir mısrasına rastladım. İşte Zîver'i o okumada, o mısrasıyla tanıdım. Bir mısranın izinde başlayan yolculuğum *Zîver Divanı*'nın üç nüshasına ulaşınca beni başka bir sefere sevk etti. Tanıştığım Zîver'i daha yakından tanımak için divanını okumaya başladım. Böylece şu anda elinizde kitap olarak tuttuğunuz *Zîver ve Divanı* ortaya çıktı.

Zîver 18. yüzyılda yaşamış divan şairlerinden biridir. Bu yüzyıl divan edebiyatının gerek şair kadrosu gerekse divan sayısı bakımından en verimli dönemlerinden biri olarak dikkati çekmektedir. Yüzyılda -TEİS'e göre- divan şairi sayısı 1000 civarında olup bunların

üçte biri divan sahibidir. Bu divan sahibi şairlerin divanları ya yüksek lisans veya doktora tezi olarak çalışılmış yahut divanların ilmî veya popüler neşri yapılmıştır. Yüzyılın divan sahibi şairlerinden biri olarak üç şuara tezkiresinde kendisine yer bulan İbrahim Zîver aynı mahlası kullanan her divan şairi gibi kimliğini ve şiirlerini başka Zîver'lerle paylaşmak zorunda kalmıştır. Edebiyat tarihinde en azından bu yüzyılda yaşayan iki Ahmed Zîver ve bir İbrahim Zîver'in aynı kişi olması kuvvetle muhtemeldir. Hayatına dair çok fazla malumat bulunmayan Zîver, muhtemelen yüzyılın ilk çeyreğinde doğmuştur. Divanındaki tarih ve kasidelerinden hareketle kesin olarak 1730-1758 yılları arasında hayatta olan şair, 1761'de vefat etmiştir. Divanında 86 gazel, 25 kaside, 15 kıta, 9 nazım, 5 mesnevi, 4 matla, 2 terki-bent, 1 terci-bent, 1 muhammes, 1 tahmis, 1 koşma bulunan şair, bu yüzyılın sebk-i Hindî şairleri arasına dâhil edilebilecek bir isimdir. Bu kitapta divanı hakkında herhangi bir çalışma yapılmamış olan Zîver'in hayatı, dil ve üslubu, şiirlerinin taşıdığı özellikler hakkında bilgi verilmiş, divanın tenkitli metni üç yazma nüshadan hareketle hazırlanmıştır.

Divan edebiyatı sahasında çalışan araştırmacıların ya yüksek lisans veya doktora döneminde ya da doktora sonrası akademik hayatlarında bir divan şairi ve onun şiirlerinin neşriyle meşgul oldukları görülmektedir. Bu neşirlerde izlenen yollar ve çalışmaların bölümleri birbirine benzemektedir. Meşakkatli bir metin kurma çalışmasından sonra şairin divanı şekil ve muhteva bakımından incelenmekte, bazı çalışmalarda metnin dizininin, sözlüğünün, dil içi çevirisinin ve tıpkıbasımının verildiği görülmektedir. Bizim çalışmamız da bu doğrultuda üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde şairin hayatı, edebî kişiliği ve dili hakkında bilgi verilmiştir. Zîver'in şiirlerinde sebk-i Hindî'nin ve mahallîleşmenin yansımalarını görmek mümkündür. Şairin edebî kişiliği belirlenirken her iki üsluba şiirlerinde ne şekilde ve ne oranda yer verdiği gösterilmeye çalışılmış, nazireleri ayrıca incelenmiştir. İkinci bölümde şairin divanı

nazım şekilleri, şiirlerin kafiyeye, redif ve vezin bakımından taşıdığı hususiyetler bakımından değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde divanın metni verilmiştir. Çalışmanın sonuna şiirlerde geçen kelimeleri ihtiva eden bir dizin eklenmiştir.

Edebî eserin malzemesi dildir. Her şairin dili kullanımı hususî bir karakter arz eder. Bu hususîlik onun üslubunu da tayin eder. Bunun için Zîver'in şiirlerinde dil ve üslup noktasında da şiirleri çıkış noktası olarak alınmıştır. *Zîver Divanı*'nın inceleme kısmının (muhteva incelemesi yapılmamasına rağmen) oldukça uzun tutulduğu görülecektir. Bu yaklaşımın temel dayanağını araştırmacıların farklı çalışmalarına kaynak teşkil etmek, onlara ihtiyaç duyabilecekleri verileri sunmak ve mukayese imkânı sağlamak düşüncesi oluşturmaktadır. Bu yaklaşımdan hareketle açıklamalara, izah, şerh ve yorumlamalara, tablo ve listelere yer verilmiştir.

Hocam Prof. Dr. Cemal Kurnaz, Fuad Köprülü'nün "İlmi nesiller tamamlar." sözünü çok sık kullanır ve bize yaptığımız çalışmalardaki eksikliklerin zaman içinde başkaları tarafından giderilebileceğini söylerdi. Biz de bu bakışla -kusursuz bir metin kurduğumuzu ve eksiksiz bir inceleme yaptığımızı iddia etmiyoruz- biliyor ve inanıyoruz ki ilmi nesiller tamamlar. Bu kitapta Zîver'in şairliği ve şiirleri üzerine yaptığımız incelemenin yeni çalışmalara kaynaklık edeceğini, varsa eksik veya hatalı yanlarının zaman içinde yapılacak yeni çalışmalarla tamamlanacağını ümit ediyoruz.

Her çalışmanın açık ve gizli kahramanları vardır. Çalışmam esnasında Arapça kısımlarda yardımını gördüğüm Dr. Öğretim Üyesi Ali BENLİ'ye, Farsça şiirleri okuyup anlamlandırmada değerli yardımlarından dolayı vakıflar uzmanı Dr. Saliha SIVACIOĞLU'na, bilgisayarla ilgili teknik desteklerinden dolayı Prof. Dr. Halil ÇELTİK'e, DBY Yayınları yöneticisi İrfan GÜNGÖRÜR'e teşekkür ediyorum. Çalışmamın gizli kahramanları ise ailem. Ağzı dualı annem ve babama, sabrın timsali eşim ve çocuklarıma bu çalışma ortamını sağladıkları ve hayatlarından aldığım telafisi na-mümkün zamana müsaade

ettikleri için minnettarım. Bu sebeple çalışmamı onlara ithaf ediyor,
ilim âlemine istifade imkânı diliyorum.

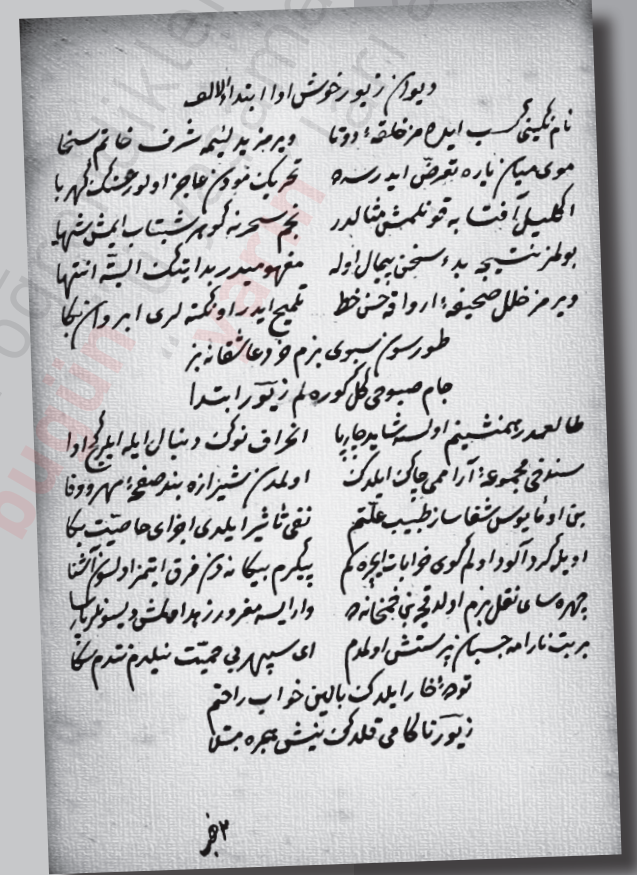
Hasan KAPLAN
2019

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

IV. BÖLÜM

ZÎVER DİVANI

Tenkitledi Metin

[KAŞÂ'İD]

-1-

Berây-ı Sitâyîş-i İzzid-i Te'âlî Bi'l-izz Ve'l-i tizâr

[Meşnevî]

Bi'smillâhi'r-rahmâni'r-rahîm*

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

- 1 Cereyân eyleyicek hâme-i dest-i kudret
Buldı envâ'-ı beşer ketm-i 'ademden şüret
- 2 Ne kadar var ise zî-rûh u cemâdât u şuver
İnfi'âlât-ı 'araz hâş'-ı havâş u cevher
- 3 Cümlelerin şâni'i Hallâk-ı dü-kevn ü eşyâ
Hâzret-i Rabb-i felâk râcih-i 'arş-ı a'lâ
- 4 Suhan oldur ki ma'ânî ola bisyâr u keşîr
Görüp aşhâb-ı hîred tâlib ola çün iksîr

-1- AE 1b, MK 1b, YK 1b.

Başlık ve'l-i tizâr : ve'l-i zâz AE, YK

* - AE, YK

1 Divanın üç nüshasında da kelime (خس) şeklinde yazılmıştır. Anlam ve kelimeler arasındaki ilişki gereği kelime yukarıdaki şekilde değerlendirilmiştir.

4b - iksîr AE

- 5 Vaşfın itmekde kalem 'âciz ü kâşır heme lâl
Ne diyem kim ola maqbûl-i Hudâ-yı müte'âl

-2-

Berây-ı Sitâyîş-i Habîb-i Hudâ Cesbân-ı Dürûd ü Mâlâ-nihâ

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

- 1 Temevvüc itdi yem-i ma'nî-i hüceste-hayâl
Dizildi rişte-i nazma hezâr 'ıkd-ı le'âl
- 2 Silindi şafha-i dilden sevâd-ı jeng-i hîred
Yazıldı nâme-i 'ışk [u] maḥabbet-i müte'âl
- 3 Vesah-pezîr-i mezâhir iken miḥekk-i fu'âd
İrişdi bâriqa-i incilâ-yı neyyir-i hâl
- 4 Düçâr olup baña nâ-geh emâret-i tevfiḳ
Göründi çeşmime bir ravza-i güzîde-nihâl
- 5 Ne ravza gıbtageh-i mevsim-i bahâr-ı bihişt
Ne ravza mehbiḫ-i envâr-ı âftâb-ı cemâl
- 6 Ne ravza şu'belerinde derâr-i kaḫarât
Şaçıldı şahına mânend-i reşha-i selsâl
- 7 Ne ravza feyz-i tarâvet o rütbe cârî-kim
Telâtum itmede bîh-i çemende âb-ı zülâl
- 8 Fürûğ-ı berg-i dırahtı secencel-i ḫikmet
Hemîşe 'aks ider anda nuḫûş-ı ehl-i kemâl

5a itmekde : itmekden AE

-2- AE 1b-3a, MK 1b-3a, YK 1b-3b.

Başlık AE, MK, YK

3a mezâhir : mezâlim AE

4b - bir AE

8b 'aks : meks AE, YK / ider : ender AE

- 9 Hevâsı mensû-i bâd-ı bahâr-ı ürdibihişt
Şemîm-i gıncası ser-mâye-i hayât-ı ricâl
- 10 Firâz-ı nahlini şad tâ'ir-i hümâ-sâye
Sitâde-gîr idi ez-cümle âşiyânı mişâl
- 11 İrişdi sâmi'a-i câna çünkü sec'-i tıyûr
O zevk ü şevk-ile oldum terâne-senc-i su'âl
- 12 Didim nedir bu riyâz-ı giyâh-ı gâliye-bû
Sirişt-i hâkine teşbîh müşgi emr-i muhâl
- 13 Dimâg-ı cânıma nûkhet-nişâr-ı feyz oldı
Benefşezâr-ı hakîkatle tarhı mâl-â-mâl
- 14 Didi bu ravzaya dirler çemen-tırâz-ı şer'
Budur hâzâ'ir-i kudse iden seni işâl
- 15 Şarıldı zeyline sûdâ-yı nakd-i ihlâşım
Girince gûşuma bu hoş-nüvîd-i zîb-i maşkâl
- 16 Übehhet üzere te'emmül iderken ahkâmın
Derîçe-çâk-ı hayâlim iken bu ferruh-fâl
- 17 Çıkup menâbir-i eşcâra na't-h'ân-ı hezâr
Kırâ'at eyledi bir huşbe lîk lübb-i me'âl
- 18 Ne huşbe vaşf-ı hıred-sûz-ı seyyidü's-şakaleyn
Ne huşbe mahz-ı dürûd u selâm işâret-i âl
- 19 Ne huşbe midhat-ı yektâ-neverd-i âlem-i kurb
Ne huşbe huşbe-i cân-bahş-ı şâhid-i müte'âl

10a firâz : qarâr AE
11a câna : câma AE
12a gâliye-bû : gâliye-sûd AE, YK
18a sûz : sûr AE, YK

Kaynakça

- AKBAYAR, Nuri (2016). *Mehmed Süreyya Sicill-i Osmanî, C. 5*, Eski Yazıdan Aktaran Seyit Ali Kahraman, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- AKPINAR, Mehmet (2005). *Keşanlı Zihnî Dîvânı*, YLT, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi SBE.
- AKSOY, Ömer Asım (1984). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2-3*, 4. bs., Ankara: TDK Yayınları.
- AKSOYAK, İ. Hakkı (2008). "Osmanlı Şairlerinin 'Aruz Tasarrufları' ve Araştırmacıların Gereksiz Müdahaleleri", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6, p. 59-74.
- AKSOYAK, İ. Hakkı-ARSLAN, Mehmet (2018). *Haşmet Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü E-Kitap, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-204116/hasmet-divani.html> (Erişim tarihi: 10.07.2019)
- AKTEPE, Münir (1998). "Hekimoğlu Ali Paşa", *İslam Ansiklopedisi*, C. XVII, İstanbul: TDV Yay., s. 166-168.
- AKÜN, Ömer Faruk (1994). "Divan Edebiyatı", *İslam Ansiklopedisi*, C. IX, İstanbul: TDV Yay., s. 329-427.
- ALPTEKİN, Leylâ (2007). *Berberzâde Mehmed Zihnî Dîvânı'nın Bilimsel Yayımla Eserin Şekli ve Muhtevâsından İncelenmesi*, YLT, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi SBE.

- AMBROS, G. Edith (1989). “Nazîre, the will-o’-the-wisp of Otoman Dîvân poetry”, *Wiener Zeitschrift für die Kunde Des Morgenlands*, Band 79, s. 57-83.
- ATEŞ, Ahmed (1942). “Metin Tenkidi Hakkında (Dasitân-ı tevârîh-i mülûk-i âl-i Osman münasebeti ile)”, *Türkiyat Mecmuası*, C. VII-VIII, s. 253-267.
- ATICI, Muammer (2009). *Mehmet Hâlis Efendi ve Mehmet Hâlis Efendi Dîvânı*, YLT, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- AVŞAR, Ziya (2009). “Gölge Avıyla Boşalan Bir Sadak: Mahallileşme”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/5, p. 19-33.
- AYDEMİR, Yaşar (1994). *XVII. Yüzyıl Türk Edebiyatında Kaside*, YLT, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- AYDEMİR, Yaşar (2002). “Türk Edebiyatında Kaside”, *bilig*, S. 22, s. 133-168.
- AYVERDİ, İlhan (2011). *Kubbealtı Lugatı Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kubbealtı İktisadî İşletmesi.
- BABACAN, İsrail (2012). *Klâsik Türk Şiirinin Son Baharı Sebki Hindî (Hint Üslûbu)*, 2. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- BALGALMIŞ, Abdülkadir (1991). “Âtîf Efendi”, *İslam Ansiklopedisi*, C. IV, İstanbul: TDV Yay., s. 59-60.
- BANARLI, Nihâd Sâmî (1998). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C. 1, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- BATİSLAM, H. Dilek (1997). “Nedim’in Şiirlerinde Atasözleri ve Deyimler”, *Türkoloji Araştırmaları 1997, Fuat Özdemir Anısına*, Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi, s. 107-125.
- BATİSLAM, H. Dilek (2009). *Divanlardaki Şikâyet Şiirleri*, Adana: Karahan Kitabevi.
- BEYATLI, Yahya Kemal (2010). *Edebiyata Dair*, İstanbul: İstanbul Fethî Cemiyeti.
- BİRGÖREN, Hamdi (2004). *Dâniş Dîvânı İnceleme-Metin*, YLT, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- CANIM, Rıdvan (2016). *Divan Edebiyatının Kaynakları*, İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.

- CENGİZ, Halil Erdoğan (1986). “Divan Şiirinde Musammatlar”, *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, S. 415-416-417 / Temmuz-Ağustos-Eylül, s. 291-427.
- ÇAKICI, Bilal (1996). *Eski Türk Edebiyatında Kaside Nazım Şekli (XVI. yy.)*, YLT, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- ÇALDAK, Süleyman (2017). “Türkçe metin neşirlerinde Arapça ibarelerin aktarımına dair”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları XII Metin neşri: problemler, tespitler, öneriler*, Haz. Hatice Aynur vd., İstanbul: Klasik Yay., s. 106-130.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmed (1986). “Kaside”, *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, S. 415-416-417 / Temmuz-Ağustos-Eylül, s. 17-77.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet (2001). *Necati Bey Divanı'nın Tahlili*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- ÇELEN, Zeliha (2005). *Mehmed Zihni Keşânî'nin 97 Gazeli İnceleme-Metin*, YLT, Ankara: Boğaziçi Üniversitesi SBE.
- ÇELTİK, Halil (2008). “Ahmed-i Rıdvan Divanı'na Göre Eski Harfli Metinlerde Vezin-İmlâ İlişkisi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6, p. 159-172.
- ÇELTİK, Halil (2013). “Şekilden türe kaside tarzı”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VIII Kasideye medhiye: biçime, işleve ve muhtevaya dair tespitler*, Haz. Hatice Aynur vd., İstanbul: Klasik Yay., s. 124-163.
- DEMİRBAÇ, Ömer (1999). *Koca Râgıb Paşa ve Dîvân-ı Râgıb*, DT, Van: Yüzüncüyıl Üniversitesi SBE.
- DEMİREL, H. Gamze (2005). *18. Yüzyıl Şairlerinden Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı*, DT, Elazığ: Fırat Üniversitesi SBE.
- DEMİREL, Şener (2009a). “XVII. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinin Anlam Boyutunda Meydana Gelen Üslup Hareketleri: Klasik Üslup-Sebki Hindî, Hikemî Tarz-Mahallileşme”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/2, p. 279-306.

- DEMİREL, Şener (2009b). “17. yüzyıl Sebki Hindî şairlerinden Nâilî ve Fehîm’in şiirlerinde somutlaştırma ve alışılmamış bağdaşturmalar”, *Sözde ve Anlamda Farklılaşma Sebki Hindî*, 2, bs., Haz. Hatice Ay-nur vd., İstanbul: Turkuaz Yay., s. 34-88.
- DENİZ, Sabahat (2005). *Tecellî ve Dîvânı*, İstanbul: Veli Yayınları.
- DİKMEN, Hamit (1991). *Seyyid Vehbî ve Divanının Karşılaştırmalı Metni*, DT, Ankara: Ankara Üniversitesi SBE.
- DİLÇİN, Cem (1986). “Gazel”, *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, S. 415-416-417 / Temmuz-Ağustos-Eylül, s. 78-247.
- DİLÇİN, Cem (1999). *Türk Şiir Bilgisi*, 5. bs., Ankara: TDK Yayınları.
- DİLÇİN, Cem (2010). *Fuzulî'nin Şiiri Üzerine İncelemeler*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- DİLÇİN, Cem (2011). “Divan Şiirinde Çağırışım Ögesi Olarak Yer Adları”, *Divan Şiiri ve Şairleri Üzerine İncelemeler*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- DOĞAN, Ahmet (2013). *Açıklamalı ve Örneklî Aruz Bilgisi*, 2. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- DOĞAN, Muhammet Nur (1995). “Esad Efendi, Ebûishakzâde”, *İslam Ansiklopedisi*, C. XV, İstanbul: TDV Yay., s. 338-340.
- DOĞAN, Muhammet Nur (1997). *Şeyhülislâm Es'ad ve Dîvânı*. İstanbul: MEB Yayınları.
- DURMUŞ, Tübâ Işınsu (2009). *Tutsan Elini Ben Fakîrin Osmanlı Edebiyatında Hamilik Geleneği*, İstanbul: Doğan Yayınları.
- DURMUŞ, Tuba Işınsu (2011). “Mısır-ı Hünerde Kendüyi Satmak Gerek Kişi: Tezkire Önsözleri, Divan Dibaceleri ve Sebeb-i Teliflerde Sanatçı Kendisini Nasıl Satar?”, *bilig*, S. 52, s. 65-81.
- DÜZENLİ, Mesut Bayram (2017). “Kıyasa Muhalefet: Şairlerin Aruz Tasarruflarına Mukayeseli Bir Bakış”, *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi MUTAD*, C. IV, S. II, s. 387-416.
- DÜZENLİ, Mesut Bayram-BULAK, Şahap (2018). “Aruz Vezninin Türk Şiirine Tatbikinde Başvurulan İmlâ/Telaffuz Tasarrufları ve Mahiyetleri”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi SUTAD*, S. 43, s. 145-171.

- ECE, Selami (2015). *Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri (I-II)*, Erzurum: Eser Basın Yayın Dağıtım Matbaacılık.
- EKİNCİ, Ramazan (2013). *Vefeyât-ı Ayyansarâyî (İnceleme-Tenkitli Metin)*, İstanbul: Buhara Yayınları.
- ERDEM, Sadık (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı*, Ankara: AKM Yayınları.
- ERDEM, Sadık (2007). “Neylî”, *İslam Ansiklopedisi*, C. XXXIII, İstanbul: TDV Yay., s. 69-71.
- ERDOĞAN, Mustafa (2002). *Türk Edebiyatında Muhammes*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ERDOĞAN, Mehtap (2009). “Divan Şiirinde Mahallileşme Kavramı ve Bâkî Divanı'nda Bazı Mahallî Unsurlar”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/5, p. 114-165.
- ERKUL, Rasih (2009). “Edebî Dilekçe Olarak Kasideler”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Prof.Dr. Hüseyin AYAN Özel Sayısı*, S. 39, s. 753-762.
- ERÜNSAL, İsmail E. (2008). *The Archival Sources Of Turkish Literary History*, Harvard University.
- GÖRE, Zehra (2007). “Adni Dîvânı'nda Ahenk Unsurları”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/4, p. 405-422.
- GÜFTÂ, Hüseyin (2013). *Mîrzâzâde Sâlim Divanı*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- GÜLER, Kadir-YAŞAR, Kerim (2010). *Dîvân Şiirinde Câize*, Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- GÜLER, Mehmet (2009). *Halil Nuri Divanı Edisyon-Kritik-İnceleme*, YLT, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi SBE.
- GÜNEŞ, Hüseyin (2018). “Zülfikar: Efsanevi Bir Kılıcın Tarihi Serüveni”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, S. 86, s. 9-20.
- GÜR, Nagihan (2018). “Lâle Devri'nde Yetişmiş Kudretli Bir Sanat Hâmisi: Hekimoğlu Ali Paşa ve Şairleri”, *Doğu Batı*, S. 85, s. 145-158.

- GÜRBÜZ, İncinur Atik (2014). “ÂBİD, Feyzullah Efendi”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, www.turkedebiyatisimlersozlugu.com (Erişim tarihi: 20.08.2019)
- HAKVERDİOĞLU, Metin (2012). *Neşehirli Damat İbrahim Paşa İçin Yazılan Lâle Devri Kasideleri*, Ankara: Sage Yayınları.
- HAN, Mustafa (2015). *Keşanlı Zihnî Divânı (İnceleme-Tenkitli Metin)*, YLT, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi SBE.
- HATİPOĞLU, Vecihe (1981). *Türk Dilinde İkileme*, 2. bs., Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- HORATA, Osman (2015). *Has Bahçede Hazan Vakti XVIII. Yüzyıl: Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı*, 2. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- İLAYDIN, Hikmet (1997). *Türk Edebiyatında Nazım*, 6. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- İNALCIK, Halil (2003). *Şâir ve Patron Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme*, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- İPEKTEN, Halûk (1970). *Nâ'îl-i Kadîm Divânı -Edisyon Kritik-*, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- İPEKTEN, Halûk (1994). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İPEKTEN, Halûk-İSEN, Mustafa vd. (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İSEN, Mustafa (1997a). “Divânlarda Heceyle Yazılmış Şiirler”, *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara: Akçağ Yay., s. 385-421.
- İSEN, Mustafa (1997b). “Osmanlılarda Devlet Sanat İlişkisi ve Bu İlişkinin III. Selimle Şeyh Gâlib'deki Görüntüsü”, *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 284-293.
- İVGİN, Hayrettin (2015). “Alevî-Bektaşî Halk Şiirinde Zülfikâmâme'ler”, *Kültür Evreni*, S. 24, s. 72-97.
- KAÇAR, Mücahit (2010). “İntihâl mi Mahlas Değişikliği mi? Zihnî ve Zîver Divanları Üzerinde Bir İnceleme”, *Turkish Studies International*

- Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/3, p. 1536-1542.
- KALAYCI SEVİNÇ, Devrim (2007). *18. Yüzyıl Şairlerinden Sümbülzade Vehbi (Lutfiyye), Bosnalı Sabit, Enderunlu Vasıf ve Nedim'in Divan ve Mesnevilerinde Atasözleri ve Deyimler*, YLT, Edirne: Trakya Üniversitesi SBE.
- KALPAKLI, Mehmet (2006). “Osmanlı şiir akademisi: Nazire”, *Türk Edebiyat Tarihi*, Ed. Talat Sait Halman vd., İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı, s. 133-137
- KAPLAN, Hasan (2011). “Bazı Türkçe Kelimelerde Mede Dair Düşünceler”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/4, p. 633-647.
- KAPLAN, Hasan (2016). “Mahallî Şairin Mahallî Coğrafyası: Kütahyalı Rahîmi'nin Şiirlerinde Yer Adları”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 17, s. 121-172.
- KAPLAN, Hasan (2017a). *Bâkî'nin Ses Dünyası*, İstanbul: DBY Yayınları.
- KAPLAN, Hasan (2017b). “Divan Edebiyatında İntihal Alıntı mı Çalıntı mı?”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Y. 5, S. 40, s. 39-98.
- KAPLAN, Hasan (2017c). “Fuzûlî'nin Gazellerinde Aruz Uygulamaları: Fuzûlî'nin İmale Kullanımının Bâkî'yle Mukayesesi”, *Route Educational and Social Science Journal*, Volume (4)7, p. 390-429.
- KAPLAN, Hasan (2017d). “Kaside-Şair-Hâmî Bağlamında Şeyhülislam Yahya'nın Müzeyyel Gazelleri”, *Akademik Bakış Dergisi*, S. 62, s. 186-205.
- KAPLAN, Hasan (2018a). “Fuzûlî'nin Gazellerinde Aruz Uygulamaları: Fuzûlî'nin Med Kullanımının Bâkî'yle Mukayesesi”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi TEKE*, S. 7/2, s. 837-876.
- KAPLAN, Hasan (2018b). “Geleneğin İzinde Yeniliğin Peşinde Bir Şair: Vehbî”, *Sümbülzâde Vehbî Kitabı*, C. I, Bölüm 11, Ed. Lütfi Alıcı vd., Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Daire İşleri Başkanlığı Yay., s. 183-234.

- KAPLAN, Hasan (2018c). “Zülfikar’ın Divan Şiirine Yansımaları”, *IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşılık Sempozyumu 18-20 Ekim 2018 Ankara*, Bildiriler Kitabı, Ed. Orhan Kurtoğlu-Ayşe Çamkara Erginer, Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Velî Araştırma Merkezi Yayınları, s. 789-844.
- KAPLAN, Hasan (2019). “Mısraı Arzu Uyduran Bir Şair: Zîver ve Şiirlerinde Aruz Tasarrufları”, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi (Prof. Dr. Muhammed Nur DOĞAN Armağan Sayısı)*, C. 2, S. 1, s. 279-311.
- KAPLAN, Mahmut (1996). *Neşâtî Divanı*, İzmir: Akademi Kitabevi.
- KAPLAN, Mehmet (2009). *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser*, 12. bs., İstanbul: Dergâh Yay.
- KAPLAN, Yunus (2009). “Sâbit’in Şiirlerinde Atasözleri, Deyimler ve Halk Söyleyişleri”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/4, p. 601-635.
- KARABEY, Turgut (2015). *Türk Edebiyatında Tarih Düşürme*, Ankara: AKM Yayınları.
- KARACAN, Turgut (1991). *Bosnalı Alaeddin Sabit Divan*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- KARAHAN, Abdülkadir (1979). “Trabzonlu Figanî’de Atasözleri ve Deyimler”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 23, s. 165-174.
- KARAİSMAİLOĞLU, Adnan (2001). *Klasik Dönem Türk Şiiri İncelemeleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KARAVELİOĞLU, Murat A. (2007). “Klasik Türk Edebiyatında Kaside”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 5, S. 9, s. 253-270.
- KARLIĞA, H. Bekir (2001). “Kâdî Mîr Meybüdü”, *İslam Ansiklopedisi*, C. XXIV, İstanbul: TDV Yay., s. 118-119.
- KAVAKÇI, Yusuf Ziya (1976). *İslam Araştırmalarında Usul*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- KAYA, Bayram Ali (2011). “Atasözleri ve Deyimlerin Dîvân Şiirinde Kullanımı ile Dîvânların Bu Söz Varlıklarımız Bakımından Önemi”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 6, s. 11-54.

- KESİK, Beyhan (2009). “Koca Râgıb Paşa’nın Şiirlerinde Sebki-Hindî Tesiri”, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi SBE Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 2, s. 150-169.
- KESİK, Beyhan (2014). “Behcet, Acem Kılıcı Seyfi Mustafa Efendizâde Mehmed Behcet Efendi”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, www.turk-edebiyatilisimlersozlugu.com (Erişim tarihi: 21.08.2019)
- KESKİN, Ayşe Gülay (1994). *Klasik Türk Edebiyatında Kaside Nazım Şekli (XIII, XIV, XV. Asırlar)*, YLT, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- KILIÇ, Atabey (t.y.). “Günümüzde Metin Neşri ve Problemleri Üzerine Düşünceler”, [https://www.academia.edu/10227634/Günümüzde_Metin_Neshri_ve_Problemleri_Uzerine_Dusunceler](https://www.academia.edu/10227634/Gunumuzde_Metin_Neshri_ve_Problemleri_Uzerine_Dusunceler) (Erişim tarihi: 15.03.2019)
- KILIÇ, Atabey (2004). *Mîrzâ-zâde Ahmed Neylî ve Divanı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- KILIÇ, Atabey (2007). “Sultan Veled’in Türkçe Şiirlerinde Aruz Kullanımı”, *Klasik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Turkish Studies Publication Series-III, Ankara, s. 442-453.
- KILIÇ, Atabey (2008). “Aruz İmlâsı Üzerine Notlar”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6, p. 471-487.
- KILIÇ, Filiz (2017). *Şefkat Tezkiresi (Tezkîre-i Şu‘arâ-yı Şefkat-i Bağdâdî)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü E-Kitap, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194367/sefkat-tezkiresi-tezkire-i-suara-yi-sefkat-i-bagdadi.html> (Erişim tarihi: 06.07.2019)
- KOÇ KESKİN, Neslihan (2007). “Osmanlı Şiirinde İftihar ve İmtiyaz Sembelleri Çelenk, Otaga ve Sorguç”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/4, p. 495-515.
- KONCU, Hanife (2010). “Bir Kelimenin İzinde: Klasik Türk Şiirinde ‘Levend’ Kelimesi Üzerine Bazı Düşünceler”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/3, p. 421-446.

- KÖKSAL, Fatih (2006). *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KÖKSAL, Fatih (2009). “Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespit ve Teklifler”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 3, s. 63-86.
- KÖKSAL, M. Fatih (2017). *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, 2. bs., İstanbul: Kesit Yayınları.
- KURNAZ, Cemal (1997a). “Edebiyatın Gelişmesinde Sarayın Rolü ve Caize Geleneği”, *Türküden Gazele Halk ve Divan Şiirinin Müsterekleri Üzerine Bir Deneme*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 103-107.
- KURNAZ, Cemal (1997b). “Divan Şairlerinde Hece Vezniyle Şiir Yazma Eğilimi”, *Türküden Gazele Halk ve Divan Şiirinin Müsterekleri Üzerine Bir Deneme*, Ankara: Akçağ Yay., s. 139-215.
- KURNAZ, Cemal (1997c). “Yahyâ Bey Divanı’nda Atasözleri ve Deyimler”, *Divan Edebiyatı Yazıları*, Ankara: Akçağ Yay., s. 206-224.
- KURNAZ, Cemal (2007). *Osmanlı Şair Okulu*, Ankara: Birleşik Yayınevi.
- KURNAZ, Cemal (2010). “Vuslat Yolculuğu”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/3, p. 447-461.
- KÜÇÜK, Sabahattin (1994). *Bâkî Divanı*, Ankara: TDK Yayınları.
- KÜÇÜK, Sabahattin (1999). *Antakyalı Münîf Divanı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- LEVEND, Agâh Sırrı (2015). *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, 2. bs., İstanbul: Dergâh Yayınları.
- MACİT, Muhsin (2005). *Divan Şiirinde Âhenk Unsurları*, İstanbul: Kapı Yay.
- MACİT, Muhsin (2017). Nedîm Divanı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü E-Kitap, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-196897/nedim-divani.html> (Erişim tarihi: 18.09.2019)
- MAZIOĞLU, Hasibe (2012). *Nedîm’in Divan Şiirine Getirdiği Yenilikler*, 3. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- MENGİ, Mine (1986). “Necâfî’nin Şiirlerinde Atasözlerinin Kullanımı”, *Erdem Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 2, S. 4, s. 47-56.

- MENGİ, Mine (2013). “Kasîde nesîpleri üzerine bir değerlendirme”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VIII Kasîdeye medhiye: biçime, işleve ve muhtevaya dair tespitler*, Haz. Hatice Aynur vd., İstanbul: Klasik Yay., s. 164-184.
- MUM, Cafer (2009). “Sebk-i Hindî’de beyit yapısı, paradoksal imajlar ve çoklu duyulama”, *Sözde ve Anlamda Farklılaşma Sebk-i Hindî*, 2, bs., Haz. Hatice Aynur vd., İstanbul: Turkuaz Yay., s. 108-141.
- MÜSTAKİM-ZÂDE SÜLEYMAN SADEDDİN EFENDİ (2000). *Mecelletü’n-Nisâb*, Tıpkıbasım, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- MÜTERCİM ÂSİM (2009). *Burhân-ı Katı*, 2. bs., Haz. Mürsel Öztürk-Derya Örs, Ankara: TDK Yayınları.
- OCAK, Ahmet Yaşar (1998). “Hidrellez”, *İslam Ansiklopedisi*, C. XVII, İstanbul: TDV Yay., s. 313-315.
- OKÇU, Naci (t.y.). *Şeyh Gâlib Divanı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü E-Kitap, <http://ekitap.ktb.gov.tr/TR-78404/seyh-galib-divani.html> (Erişim tarihi: 06.07.2019)
- ONAY, Ahmet Talât (2012). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Haz. Cemal Kurnaz, İstanbul: H Yayınları.
- ÖZ, Mustafa (2013). “Zülfikar”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 44, İstanbul: TDV Yay., s. 553-554.
- ÖZCAN, Abdülkadir “Mehmed Emin Paşa, Devâtdâr”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ek-2, İstanbul: TDV Yay., s. 222.
- ÖZÇELİK, Sadettin (2019). “Süheyl ü Nevbahar’da Vezin Tasarrufları”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 22, s. 611-642.
- ÖZDİNGİŞ, Vicdan (1998). *Sabîh Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkidli Metni*, DT, Konya: Selçuk Üniversitesi SBE.
- ÖZGÜL, M. Kayahan (2006a). *Divan Yolu’ndan Pera’ya Selâmetle Modern Türk Şiirine Doğru*, Ankara: Hece Yayınları.
- ÖZGÜL, M. Kayahan (2006b). *Osmanlı’nın Hazanında Gazel Dökümü Modern Türk Şiirini Ararken*, Ankara: Hece Yayınları.
- ÖZTEKİN, Özge (2010). *Çelebizâde Âsım Divanı*, Ankara: Ürün Yayınları.

- ÖZTÜRK, Furkan (2018). *Tezkire-i Silâhdâr-zâde*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü E-Kitap, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-209345/tezkire-i-silahdar-zade.html> (Erişim tarihi: 06.07.2019)
- PAKALIN, Mehmet Zeki (2004). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I-II-III*, İstanbul: MEB Yayınları.
- PALA, İskender (1998). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, 4. bs., İstanbul: Ötüken Yayınları.
- RAHİM AFİFÎ (1376/1997). *Ferheng-name-i Şiirî*, C. 2, Tahran: İntişarat-ı Surûş.
- SANDAL, Kerim (2001). *Zîver: Divan*, YLT, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- SARAÇ, M. A. Yekta (2010). *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiyeye*, 3. bs., İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.
- SARICAOĞLU, Fikret (1997). “Hasan Paşa, Seyyid”, *İslam Ansiklopedisi*, C. XVI, İstanbul: TDV Yay., s. 339-340.
- SEFERCİOĞLU, M. Nejat (2010). “Helâkî Divanı’nda Türkçe Deyimler”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 4, s. 155-202.
- SEVÜK, İ. Habib (1942). *Edebiyat Bilgileri*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- SILAY, Kemal (1999). “Müzik-Edebiyat Eleştirisi ve Divan Şiiri”, *Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler*, Haz. Mehmet Kalpaklı, İstanbul: YKY.
- ŞAFAK, Yakup (2003). *Aruz Terimleri*, Konya: Saye Yayınları.
- ŞAHİN, Esmâ (2012). “Klâsik Türk Şiirinde Pâleheng ve Bâkî’nin Pâleheng Konulu Bir Gazeli”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/3, p. 2383-2392.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ (2015a). “Manzum Metinler Işığında Bir Kalender Dervişinin Profili”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 10/8, p. 141-220.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ (2015b). “Okçuluk tarihine yeni bir kaynak olarak Osmanlı şiiri”, *M. Ali Tanyeri’nin Anısına Makaleler*, Haz. Hatice Aynur vd., İstanbul: Ülke Hatıra, s. 71-142.

- ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ (2016). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1*, İstanbul: Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ (2017). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 2*, İstanbul: Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi (1997). *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, 8. bs., İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- TANYERİ, M. Ali (1999). *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- TANYERİ, M. Ali (2005). *Divânlar Üstüne -Eleştiriler-*, İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- TANYERİ, M. Ali (2009). *Divânlar Üstüne 2 -Eleştiriler-*, İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı.
- TARLAN, Ali Nihad (1935). “Bir İmlâ Hususiyeti”, *Türkiyat Mecmuası*, C. 3, s. 229-232.
- TAŞ, Hakan (2008). “Klasik Türk Şiirinde Türkçe Sözcüklerde Med”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 19, s. 143-156.
- TULUM, Mertol (2017). *Tarihi Metin Çalışmalarında Usul, Nâme-i Kudsi (Menâkıbu'l-Kudsîyye)nin Yayımlanmış Metninden Derlenen Verilerle*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- TUMAN, Nâil (2001). *Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri Tıpkıbasım*, Osmanlı Devletinin Kuruluşununun 700. Yıldönümüne Armağan, Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- TURAN, Selami (2005). “Türk Edebiyatında Gazel”, *Araştırmalar -İnsan Bilimleri Araştırmaları-*, Y. 7, S. 13, s. 45-60.
- TURAN, Selami (2016). “Türk edebiyatında gazel: başlangıcından on altıncı yüzyıla kadar”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları XI Gazelden gazele: dünün şiirine bugünden bakışlar*, Haz. Hatice Aynur, Müjgan Çakır vd., 2. bs., İstanbul: Klasik Yay., s. 30-64.
- TÜRK DİL KURUMU (1998). *Türkçe Sözlük*, 9. bs., Haz. İsmail Parlatır vd., Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- ULUCAN, Mehmet (2005). “Muvakkitzade Mehmed Pertev’in Divanında Atasözleri ve Deyimlerin Kullanımı”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 10/2, s. 49-80.
- ULUOCAK, Mustafa (1998). *Çeşmî-zâde Reşîd Dîvanı İnceleme ve Tenkitli Metin*, YLT, Bursa: Uludağ Üniversitesi SBE.
- ÜNVER, İsmail (2008). “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6, p. 1-46.
- VARIŞOĞLU, Mehmet Celal (1997). *Hâtem Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanının Tenkitli Metni ve İncelenmesi*, YLT, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE.
- YALÇINKAYA, Şerife (2010). “Necâtî Bey’in Nidâ Gazelleri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 27, s. 23-37.
- YAVUZ, İbrahim (2006). *Türk Edebiyatında Terkîb-i Bend ve Tercî-i Bendler (XVII-XIX. YY.)*, YLT, Muğla: Muğla Üniversitesi SBE.
- YAVUZ, Kemal (2013). “Türk Şiirinde Nazire”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Âmil Çelebioğlu Hatıra Sayısı*, Y. 6, S. 10, s. 359-424.
- YAZAR, İlyas (2017). *Kâni Dîvanı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü E-Kitap, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194493/kani-divani.html> (Erişim tarihi: 10.07.2019)
- YEKBAŞ, Hakan (2009). “Mahallileşme ve Şeyhülislam Yahya”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/5, p. 319-344.
- YENİKALE, Ahmet (2017). *Sünbülzâde Vehbî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü E-Kitap, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-196833/sunbulzade-vehbi-divani.html> (Erişim tarihi: 20.07.2019)
- YORULMAZ, Hüseyin (1996). *Divan Edebiyatında Nâbî Ekolü Eski Şiirde Hikemiyat*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- ZAVOTÇU, Gencay (2013). *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü*, İstanbul: Kesit Yayınları.

Dizin

1. “Et-, eyle-, ol- kıl-” gibi fiiller yardımcı fiil olarak kullanıldığında dizine dâhil edilmiş ayrıca fiil için madde başı oluşturulmamıştır. (Örnek “hayâl etdi” ifadesine dizinde “hayâl it-” şeklinde yer verilmiş, “et-” ayrıca dizine eklenmemiştir.)
2. Arapça ve Farsça tamlamalara dizinde yer verilirken önce tamlamanın tamamı madde başı olarak işaretlenmiştir. Daha sonra tamlamayı oluşturan diğer unsurların her biri ayrıca madde başı olarak alınmıştır. (Örnek: “bârîka-i incilâ-yı neyyir-i hâl” tamlaması ilk olarak tamamıyla madde başını oluşturmaktadır. Daha sonra tamlamayı oluşturan incilâ, neyyir, hâl kelimeleri ayrı ayrı madde başı olarak sıralanmıştır.)
3. Zamirler (ben, sen, bu, şu...) dizine eksiz hâlleriyle dâhil edilmiş, ayrıca ekler gösterilmemiştir.
4. Fiilimsiler dizine ekleriyle beraber alınmıştır. (Örnek: kıldıkça, gelince...)
5. Çekimli fiiller eksiz (çekim eksiz) hâlleriyle dizine dâhil edilmiştir. (Örnek: “silindi” dizinde “silin-” şeklinde yer almaktadır.)
6. Kalıp ifadeler dizine yaygın kullanım şekilleriyle dâhil edilmiştir. (Örnek: var ise, ne kadar, ne mümkün...)

7. Şiirde “hired-sûz, yektâ-neverd, cân-bahş, erîke-gîr, vesen-pe-rest, hûşe-çînân...” şeklinde geçen Farsça birleşik yapılar (sıfat-fâiller) dizine bu şekilleriyle dâhil edilmiştir. Burada ayrıca “sûz, neverd, bahş, gîr, perest, çîn” için bir madde başı oluşturulmamıştır.
8. Şiirlerde sık sık terki-i atfî ile kullanılan “subh u mesâ, cevîr ü cefâ, mihr ü vefâ...” gibi yapılar ilk olarak bu şekilde madde başı olarak alınmıştır. Tamlamanın ikinci unsuru da ayrıca dizine dâhil edilmiştir.
8. Dizinde “i-” fiilleri ek olarak değil, kelime şeklinde ve ayrı yazıldığında dizine dâhil edilmiştir.
9. Bir fiil dizinde farklı şekillerde yer alabilir. Burada fiilin yazma nüshalarındaki imlâsı esas alınmıştır. (Örnek: görün-, görün-)
10. Özel isimlerin ilk harfi büyük yazılmıştır.

A	
a	açılınca 409
308, 311, 314, 317, 318, 326, 329, 330,	ad 355, 447, 471
333, 334, 337, 340, 341, 343, 347,	âdâb 370
348, 349, 350, 360, 361, 363, 367,	‘adâlet 325, 332, 357, 406
370, 371, 374, 378, 379, 380, 382,	‘adâlet-res 325
384, 388, 390, 393, 395, 396, 398,	‘add it- 412, 459
399, 400, 401, 402, 406, 410, 416,	‘add olun- 493
425, 435, 437, 438, 443, 444, 450,	‘adem 307, 399
461, 467, 478, 482, 484, 485, 486,	âdem 367, 371, 377, 385, 419, 457, 471
490, 494, 496	âdemiyyet 353
âb 330, 339, 344, 375, 429, 452	‘Aden 374
‘abâ 404	‘âdet-i mersûme 348
âbâdî-i evrâk-ı müzehheb 462	adını koy- 354
‘abd-i nâ-kâm 335	‘âdil 319
‘abd-i rû-siyeh 312	‘adîm 494
‘abes 416, 431, 459	‘adîmü’n-nazîr 395
âb-ı cevdet 337	‘adl 350, 390, 399
âb-ı hayvân 351	‘adl-âmûz 390
âb-ı katre-i yâkût-ı huşk 468	‘adl-i Fârûk 317
âb-ı nâb 430	‘adl-i ‘Ömer 337
âb-ı rahmet 350	‘Adn 498
âb-ı revân 408	‘adû 315, 356, 404, 405
âb-ı Zemzem 448	‘adû-yı kîne-girdâr 496
âb-ı zillet 373	‘adû-yı Yezîd 404
âb-ı zülâl 308	âfâk-ı ebr 386
âbile 475	âfât u havâdiş-i deh(i)r 356
âbisten-i ma’nî 391	âferîn 331, 443, 465
‘abkarî 318	âferîniş 474
âb u dâne 486	âfet 344, 408
âb u tâb 368, 369, 381, 389, 424, 432, 464	‘aff 490
âb u tâb-ı cevher-i cûd 443	âftâb 308, 316, 318, 336, 349, 361, 394,
âbveş 431	413, 428, 460, 464, 467
‘aceb 28, 314, 340, 348, 357, 358, 365,	âftâb-ı ruh 80
371, 375, 378, 395, 430, 463, 464,	afyon 439
467, 485, 495	ağa 364
‘acem 415	âgâh 390
‘Acem 398, 470, 479	âgâh eyle- 374
‘açîb 495	âgar- 366, 447
‘âciz 400	âgaşte kıl- 328
‘âcizân 314	âga-yı ma‘delet-perver 489
‘âcizâne 337	âga-yı pür-himem 488
‘âcize 385	âgâze 420
‘âciz kal- 310	âglâl 312
‘âciz ol- 413	ağlamadan 396
‘âciz ü kâşır 308	âgûş 441, 454, 460, 482, 497
‘âciz ü sakîm 383	âgûşa al- 428, 442, 471
‘acûze 348	âgûş aç- 452
‘acz 312, 338, 370, 465	âgûş-i müjgân-ı dü-çeşm 462
aç 395	âguşte 337, 353, 368
aç- 362, 365, 389, 395	âguşte-i hûn 372, 439
açıl- 319, 348, 381, 397	âgyâr 434, 472
	âgyâr-ı reh-i şûr u şer 341

ZİVER VE DİVANI

Türk kültür tarihinin en uzun devresini oluşturan Osmanlı Devleti döneminden günümüze pek çok kültür ürünü eser kalmıştır. Bunlar içerisinde, üç kıtaya hükmeden imparatorluk insanının duygu ve düşünce dünyasını yansıtan şiirler ve bu şiirlerin toplandığı divanlar önemli bir yer tutmaktadır. Divan edebiyatı sahasında yapılan çalışmalar daha çok bu divanların yayımlanması ve farklı yönlerden incelenmesi, biyografi, edebiyat tarihi ve esere dönük çalışmalar şeklinde bir çizgi göstermektedir. Bu kitap, henüz üzerine akademik bir çalışma yapılmayan İstanbullu İbrahim Ziver'e ve onun *Divan*'ına dairdir. Sebki Hindî şairleri arasında değerlendirilebilecek olan Ziver, 18. yüzyılın başında doğmuştur. Anadolu kaleminde memurluk ve vefatına yakın kadılık yapan şair, 1761'de hayatını kaybetmiştir. Bu çalışmada Ziver'in hayatı, edebî şahsiyeti, üslubu ve dili incelenmiştir. Şairin şiirleri nazım şekilleri, vezin ve kafiye-redif bakımından değerlendirilmiştir. Üç nüshadan hareketle tenkitli metni ortaya konan *Divan*'ın kelimeler dizini çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Tam bir Türk edebiyat tarihi ancak kütüphanelerin raflarında bizi bekleyen eserlerin gün ışığına çıkarılıp ilmi yayımının yapılmasıyla yazılabilecektir. Amacımız Türk edebiyat tarihine katkı sunmaktır. Bu amaçla hazırladığımız kitabın divan edebiyatına bir ziver olması ve ehline istifade edilmesi dileğimizeyiz.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-605-4635-67-2

9 786054 635672